

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИК

Брой 16 • год. XCII • 23 август 2012 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

Д-р Ваня Стоянова

**РОВЕНОТО
В АРХИВИТЕ
МОЖЕ ДА НИ
ВЪЗНАГРАДИ**

На стр. 3

„ПЕТРОВА НИВА“ СЪБРА СТОТИЦИ ПРИЗНАТЕЛНИ БЪЛГАРИ

Спортни състезания привлякоха младите

Стотици тракийци, потомци на прокудените от родните земи деди, както и признателни българи от всички краища на страната, се стекоха на събора в историческата местност „Петрова нива“, за да отбележат 109-та годишнина от Илинденско-Преображенското въстание. Съборът бе организиран от Съюза на тракийските дружества в България, Регионалният съвет на тракийските дружества в Бургас и община Малко Търново. На закътаната в дебрите на Странджа поляна, заобиколена от три страни от р. Велека, дойдоха хора от дружествата в Бургас, Хасково, Свиленград, Харманли, Варна, Аксаково, Казанлък, Айтос и др. Всички, които искаха от това високо място да погледнат отново назад, в миналото и да си припомнят за изгубената родина на дедите и за техните страдания и подвиг.

„На Петрова нива ние честваме Странджанското Велико народно събрание, по време на което преди 109 години се провежда конгресът, подкрепил

■ съзбоносното решение за обявяване на въстание.

„Петрова нива“ е един от най-ярките символи на българската памет. Смесът на поклонението на това свято място, е да си припомним и осмислим героизма и подвига на тракийските българи, които изнасят на плещите

■ Председателят на СТДБ Кр. Преманов

си Преображенското въстание, както и последиците от него“, каза в своето слово пред множеството председателят на СТДБ Красимир Преманов.

Двудневните тържества започнаха още на 18 август с научната конференция „Исторически и съвременни проекции на Преображенското въстание“, организирана от Тракийския научен институт към СТДБ. Тя премина при голям интерес, поради което някои от изнесените доклади в „Тракия“ ще публикува в близките си броеве. В нея взеха участие член-кор на БАН Васил Про-

данов, директор на Тракийския научен институт и неговият предшественик проф. Иван Филчев, изтъкнатият траколог проф. Иван Маразов, докторите на науката Ваня Стоянова, Стоян Райчевски и Боряна Бужашка. Присъстваха също председателят на СТДБ Красимир Преманов и кметът на Малко Търново Илиян Янчев. Във въспителните си думи В. Проданов каза: „Ние се нуждаем от по-добри празници, за да ни откъснат от всекидневното и да ни срещнат с

■ големите имена и събития от миналото,

които ни карат да се чувстваме като част от едно по-голямо цяло“. На участниците бяха зададени много въпроси и бяха направени ценни предложения. Председателят на СТДБ дари книги на стойност над 1000 лв на музея в Малко Търново.

Вечерната програма на събора продължи в храмовата църква „Света Петка“ със заупокойна молитва в памет на загиналите за свободата, отслужена от Сливенския митрополит Йоаникий.

Тържествената част на

събора беше открита от кмета Илиян Янчев, а след него председателят на СТДБ Красимир Преманов произнесе слово, което получи заслужените аплодисменти на присъстващите.

Военни роти изпълниха ритуали по военния устав и поднесоха венци пред Паметника на загиналите във въстанието.

Макар съборът официално да премина под патронажа на президента Росен Плевнелиев, президентската институция се задоволи единствено да изпрати венец. На тържествата присъстваха депутати от региона, но въпреки поканите не се отзова нито един партиен или държавен ръководител. Единствено лидерът на „Атака“ Волен Сидеров почете тържествата. Това отсъствие е необяснимо и неоправдано, коментира Кр. Преманов. Гост на тържеството бе посланикът на Казахстан у нас Темиртай Избастин, който с интерес изслуша разказите за историческите събития отпреди 109 г.

Съборът и тази година не мина без вездесъщите амбулантни търгове, но заради изричната забрана на кмета на Малко Търново този път от

Последните опити за „нови прочити“ и инвентаризации на историята и литературата, този път под благовидната европейска маска за защита от дискриминация, е поредното коварно посегателство на либералната доктрина срещу националната ни идентичност. И тези опити няма да бъдат последни, въпреки острата реакция на българското общество, която ще представя тук само с думите на проф. Андрей Пантев: „Нямаме право да обеззъбим историята, само да не обидим някого от съседите

ТОДОР КОРУЕВ

ва парцелиране на национализма носи само вреди. Нивата е обща, не се дава под аренда, в нея орат, сеят и берат плодове всички патриотични сили – кой както може дава своя труд „на ползу роду“. Затуй гразни понякога високомерният тон в предаванията на телевизия СКАТ, която се държи сякаш е взела на изпоница националната идея – поучава, мъмри, дори скатря всички, които не споделят отчасти или напълно нейните позиции от най-висока камбанария. Да припомним, че и СКАТ се опари преди време от примитивния и креслив национализъм, който минаваше за единствено

Националната идея не се парцелира

си“. Заради истината, заради борбите за освобождаване, заради величието на националните ни герои и мъченици, заради страданията на българския народ не можем да се откажем от своето минало, което не винаги е било славно. Но това минало – такова каквото е – е извор на нашата национална гордост, на нашия патриотизъм. От настоящето за жалост няма с какво да подхранваме патриотизма си, то носи повече национален срам, отколкото национална гордост. Историята не се нуждае както от преиначаване в угода на едно или друго, така и от разкрасяване и преувеличаване на подвизите и заслугите ни.

Патриотизмът е чисто чувство, което носи българинът в себе си. Няма по-голям и по-малък в любовта към отечеството. Тя не може да служи за разменна монета, не се монополизира, не се взема и дава под наем някому, не може да бъде собственост на партия, организация, сдружение, фондация... Нищо че тези людски обединения декларираат шумно, че са единствени защитници на националната кауза, на българщината. Тако-

■ Тодор Корув

правилния. Съюзът на тракийските дружества в България най-малко е заслужил високомерие и пренебрежение, неговата високопатриотична задача е да пазят за поколенията историята, фолклора и традициите на тракийските бежанци и да воюват за справедливото уреждане на имотите им. И издигна тракийската кауза до общобългарска кауза. СТДБ показва през годините, че може да си сътрудничи успешно със всяка политическа сила, независимо от цвета ѝ, с всички патриотични организации в защита на тази кауза. Прави го и днес. Доказва го и в подготовката за значимото общонационално събитие – честването на спогодишната от Балканската война.

сериите им поне не звучеше чалга.

Програмата предвиждаше също така и преход по туристически маршрути, както и мемориален състезателен пробег. Първият маршрут, наречен „По комитските пътеки“ започва от село За-берново, където е била смъртната дружина и бе дълъг около 10 километра. Заедно с останалите участници това разстояние пробяга и българска атлетка, която участва на игрите в Лондон. Вторият маршрут започваше от село Стоилово, където е била и другата смъртна дружина и завършваше отново на

Петрова нива. С тези инициативи организаторите опитаха да привлекат към събитието младите хора. Но тяхното отсъствие ни кара за пореден път да се запитаем защо децата и внуците на тракийци не споделят същите празници и вероятно същите ценности като своите родители.

„Събрали сме се на това свято място и за да отправим призив към младите хора на България, че страната ни има нужда от тях, като достойни наследници на свободолубивия дух и патриотизма, за-вещани ни от нашите предци, припомним Красимир Преманов.

Продължава на стр.4

100 години от Балканската война

„Дръзки“ торпилира крайцера „Хамидие“

Нашият торпедоносец получава пробойна, но успешно се прибира в пристанището

Д-Р СТОЯН НИКОЛОВ,
Национален военноисторически музей

През лятото на 1879 г. от подарените от Русия кораби, катери и лодки са поставени основите на българския военен флот. Заедно с корабите на българска военноморска служба постъпват седем офицери и 58 подофицери и матроси от Руския флот. На флотска служба са приведени и 145 български млади войници, както и 21 цивилни лица – механици, майстори и лоцмани. През следващите години организационното развитие на флота се извършва по руски образец, като първите командири на Дунавската флотилия и Морската част са руски офицери.

В Сръбско-българската война от 1885 г. българските моряци получават своето бойно кръщение и имат принос в защитата на сединението на Княжество България и Източна Румелия.

През следващите десетилетия флотът навлиза в период на възход по отношение на организацията и материално-техническото осигуряване. Принос за това има френската военноморска мисия, пристигнала в България в края на XIX в. Във Франция са поръчани и построени учебният крайцер „Надежда“, шест торпедоносца, както и друго въоръжение. На „Надежда“ преминава основното обучение на екипажите на флота.

В началото на XX в. за българския флот са доставени шест торпедоносца. През 1904 г. е сключен договор с френската фирма „Шнайдер и Сие“ за доставка на първите три кораба. Построени са в корабостроителницата в Шалон сюр Сон, а сплюбяването им става във Варна. До 1908 г. в строя влизат и шестте еднотипни торпедоносца: „Смели“, „Храбри“, „Дръзки“, „Шумни“, „Летящи“ и „Строги“. Те са с водоизместване 97,5 т, дължина 38 м, широчина 4,40 м, газене 1,22 м (при кърмата – 2,62 м). Имат по два парни котела и достигат максимална скорост 26 възела.

С торпедоносците се сформира отряд, който в следващите десетилетия е в основата на ударната сила на флота.

При избухването на Балканската война на 5 октомври 1912 г. торпедоносците са единственото средство за активна отбрана на българското Черноморие, защото учебният крайцер „Надежда“ е със свалени оръдия, които подсилват бреговата артилерия, а неговата радиостанция „Телефункен“ по-късно е използвана за създаване на радиосмущения на турските комуникации между Одрин и Цариград.

Основната задача на българския военен флот през Балканската война е да брани Варненския залив и цялото българско крайбрежие от турския флот, който има огромно количествено предимство – притежава 48 бойни кораба. За това са изградени и минни заграждения.

С пораженията, които търпи Източната турска армия през октомври 1912 г., турската военна машина губи попаднали в български плен или унищожени в боевете много оръжия и военни материали. Възстановяването на тези загуби става основно чрез внос от европейски държави. Основен морски път в Черно море за снабдяване на Турция е Констанца (Кюстенджа) – Цариград. От румънското пристанище постоянно пътуват конвои от противникови транспортни параходи, охранявани от турски военни кораби.

Българските морски офице-

ри решават да прекъснат тази важна стратегическа линия на доставки за турската армия.

През нощта на 7 ноември 1912 г. в 21.00 ч. капитан II ранг Димитров получава съобщение от командващия флота, че от Кюстенджа за Цариград ще тръгнат под турски флаг два египетски кораба – „Ак-Дениз“ и „Кара-Дениз“, натоварени с коне, предназначени за Турция. Същия ден нашите наблюдателни постове по крайбрежието донасят, че на хоризонта са забелязани турски военни кораби, които се движат на север. Става ясно, че турски военни кораби отиват да поемат конвоирането на египетските кораби от Кюстенджа към Босфора. При това положение командирът на подвижната отбрана решава да изпрати миноносците да заловят или потопят търговските кораби.

В 22.35 ч. отряд от четири торпедоносца – „Летящи“, „Смели“, „Строги“ и „Дръзки“, командван от капитан II ранг Димитър Добрев потегля в открито море, за да търси и атакува противниковите кораби. Те се отправят от база Варна в северна посока. След два часа плаване, на 8 ноември 1912 г. в 0.30 ч. миноносците откриват южно от нос Калиакра силует на противников военен кораб. Капитан Добрев, който е на борда на миноносца „Летящи“, заповядва атака. Турците празнуват религиозния празник „Байрам“ и бдителността им е слаба. Според турски източници техните наблюдатели били заблудени първоначално, че приближаващите миноносци са сходни с турски и това довежда до забавеното обявяване на тревога.

Българските миноносци се приближават и откриват стрелба от средна и близка дистан-

ция. Първи стреля „Летящи“, който след лягането в траверс на противниковия кораб, (по броя на трите димови тръби определен като „Хамидие“ или „Меджидие“), изстрелва своето торпедо в 0.43 ч. от разстояние 500 м. След това от неприятелския кораб е изстреляна сигнална ракета и започва отчаяна стрелба с 22 оръдия на борда. Веднага след това стрелят и останалите миноносци: „Смели“ – от разстояние 300 м, „Строги“ – 100–150 м и „Дръзки“ – от 50–100 м. „Дръзки“ е командван от мичман I ранг Георги Купов. Торпедото на „Дръзки“ улучва целта и нанася тежки поражения на турския кръстосвач. След изстрела на „Дръзки“ се чува силен тътен и под предната мачта на неприятелския кораб се издига грамаден стълб вода – резултат от мощен подводен взрив. От миноносца с мощно „Ура“ приветстват поражението на турския крайцер и първата морска победа на нашия флот. От взрива в предната част под носа на „Хамидие“ е пробит отвор с размер на 4–5 м, бронята на кораба е изкривена, а предната част е наводнена и той е наклонен. На кораба има десетки убити и ранени. С големи усилия корабът достига на буксир Цариград, където 2 месеца е ремонтиран.

Срещу българските миноносци е открит неефекасен огън от турския крайцер, а след торпедната атака те са атакувани от турски контраминоносци и минни кръстосвачи, които придружават „Хамидие“, но атаката им е безрезултатна. Срещу подготвящите се за втора атака български торпедоносци от към нос Калиакра се появяват два турски контраминоносци, а след около 20 минути още два, които откри-

ват силен огън, отивайки на помощ на повредения крайцер. Стрелбата продължава до около 2.30 ч. на 8 ноември 1912 г., като търсенето и поразяването на противникови транспортни кораби става безпредметно и изключително опасно.

Торпедоносецът „Дръзки“ получава пробойна в димовата тръба, но това не нарушава мореходните му качества и той благополучно се прибира във Варна. Подобна е участва и на другите български торпедоносци.

На 13 ноември 1912 г. морето изхвърля при Созопол невзривилите се торпили на „Летящи“, „Смели“ и „Строги“. След това се уточнява със сигурност, че само торпедото на „Дръзки“ е поразило целта.

Атаката на турския крайцер „Хамидие“ е проява на изключителен героизъм от страна на българските моряци, защото противникът има решително количествено превъзходство във военноморските сили. Успехомостта на торпедните изстрели – 25% за времето си е отличен резултат и това подсказва за много добрата професионална подготовка на българските военни моряци.

След тази атака турски офи-

цер от екипажа на крайцера „Хамидие“ пише на страниците на вестника „Тасфири-Ифкар“: „Ако разгледаме безпристрастно случката с „Хамидие“ и кажем самата истина, трябва да признаем, че тази славна и успешна минна атака на българския флот, който няма никакво минало, е едно славно бойно начало, с което той може да се гордее.“

Със загубата на „Хамидие“ турското командване се отказва от използването на морския път Кюстенджа – Цариград. Това довежда до нарушаване на ритмичността на военните им доставки и затруднява попълването на загубите им с военни материали. Отпада и опасността за бомбардиране на Варна, десант на турски войски и други активни действия на турския флот. Така фактически пада и блокадата над българските пристанища, което позволява по-лесното снабдяване на българската армия с доставки от Русия. Важен резултат е и това, че турският флот вече не се решава да обстрелва българския лав фланг при Чаталджа с тежката корабна артилерия, което облекчава дейността на българските пехотни части там.

Корабът потъва на 15 октомври 1942 г. до кея във Варна, заради взрив на остатъци от неправилно съхраняван каменарски барут на борда. Скоро след инцидента корабът е изваден, ремонтиран и върнат в строя. Снимката е направена много след Балканската война

Д-Р ВАНЯ СТОЯНОВА

от Тракийския научен институт

Г-жо Стоянова, имали през последните години нови открития, свързани с исторически факти около Тракийския въпрос?

- Историята е консервативна наука, тя изисква натрупване и в нея трудно можем да говорим за внезапни открития или кардинални преоценки, освен ако не се появят нови, непознати до този момент извори, които да „преобърнат“ досегашните ни представи. Или пък не се извърши драматична промяна в обществото, която да даде възможност за свободна изява на различни гледни точки в противовес на господстващите дотогава. Последната такава промяна се извърши преди двадесетина години, когато изведнъж интересът към националната проблематика рязко се повиши, а после постепенно поутихна. А за жалост, нови вагони с „хартия за претопяване“ скоро не са пристигали в България. (Имам пред вид закупените като вторични суровини през 1931 г. в Истанбул и докарани в София османски архиви, които и днес са безценен източник за изследователите на османския период в българските земи, в това число и в Тракия).

-Но може би първо трябва да уточним какво разбирам под „Тракийски въпрос“?

- Вероятно някои от читателите биха очаквали да говоря за археологически открития, а аз ще ги разочаровам. Първо, не съм специалист в тази област и второ, макар миналото на Тракия от античността до наши дни да влиза в широкия обхват на проучвания на Тракийския научен институт, мисля, че що се отнася до траките, исторически коректно е да говорим за изследване на културно-историческото наследство на Тракия, завешано ни от нашите предци, което ние, като днешни нейни жители разкриваме, изучаваме, съхраняваме и ценим. А Тракийския въпрос отнасям към новото време, когато се формира българската нация, част от която са и тракийските българи и когато се създава модерната българска държава, към която те се борят да се присъединят.

Затова, вместо за открития, по-добре е да говорим за разширяване на областта на изследване и за нов подход при осмислянето на вече натрупаните знания. И все пак, аз съм оптимист по отношение на откритията – търпеливото „ровене“ в архивите - и български, и чужди - може да възнагради упорития изследовател, но по правило, той или тя ще направят откритието си неочаквано и не задължително във връзка с темата, която

проучват. Обикновено става така.

-Кои нови теми, свързани с Тракийския въпрос, привличат вниманието на изследователите?

-Без да ги степенувам по важност и обем на изследванията, ще посоча: засиленият в последно време интерес към проблемите на източно-тракийските българи като вероятно стимул за това е актуализираният въпрос за тяхното имущество. Документите, които се събират в Държавните архиви, за мене, като историк, са и ценно свидетелство за картината на социално-икономическия живот в Източна Тракия. Също така, повече светлина се хвърля и върху проблема с българските екзархийски имоти в Турция.

Традиционно е вниманието към историята на организираното тракийско движение. В по-ново време, основни приноси в тази об-

С интерес очаквам изследванията, които ще се обнародват във връзка със 100-годишнината от Балканските войни. Вероятно ще кажете, че след 100 години едва ли може да се открие нещо ново и изненадващо, но историята е не само откривателство, тя е и осмисляне, а всяко поколение има право на свой прочит на миналото.

- Има ли спорове между историците около анализа на известните ни вече факти?

За спорове е трудно да говорим, защото спорът предполага научна дискусия, а днес такава най-често липсва или се води задочно. По-скоро има различни интерпретации, които се лансират в научното пространство и те обективно произтичат от сложния и нееднозначен характер на историческите процеси и явления. Само за пример ще посоча някои конкретни въпроси като напр. акцията по покръства-

Ровенето в архивите може да ни възнагради

ласт направиха проф. Стайко Трифонов, проф. Иван Филчев. Наред и след тях се появиха редица истории на местни организации и регионални изследвания.

По бежанския въпрос се пише отдавна, всъщност, от момента на възникването му, но пак във връзка с регионалните проучвания ще подчертая, че именно те уплътняват представата ни за миналото. Тук се включват не само историци, но и етнографи, фолклористи, антрополози. От техните изследвания научаваме, напр., че с настаняването и оземляването на бежанците процесът на приемането им в майката – родина не приключва, че той е дълг, мъчителен и не винаги идиличен.

Към проблемите, разширяващи познанието ни за миналото на тракийските българи ще добавя и изследванията за Българската православна църква и отделни нейни дейци в Тракия, а също и мястото на тракийския въпрос в българските дипломатически отношения. Съдбата на малоазийските българи и техните потомци тук или в старите ми поселения, е друга интересна тема, която привлича вниманието на млади изследователи.

нето на българите-мюсюлмани в Родопите през Балканските войни и отмяната ѝ, или дейността на Дружба „Родина“ през 30-те и 40-те години на 20 век. Известни различия има и в анализа на Протокола към Ангорския договор, третиращ имуществените права на българите от Източна Тракия, но тук, въпреки нюансите, изследователите са единодушни в основното, а то е, че източно-тракийци са жертва на една огромна несправедливост, която и до днес е останала некомпенсирана.

-Има ли бели полета в изследването на Тракийския въпрос?

Има по-малко изследвани въпроси или аспекти. Конкретно, за историята на организираното тракийско движение това се периодите след Илинденско-Преображенското въстание 1903 – 1912 г., годините след 1927 г. и особено след 1944 г. Посочените от мене обобщаващи трудове по темата са солиден фундамент, но оставят мястото и за други изследователи, които могат да погледнат по-дълбоко към процесите вътре в организацията, към взаимоотношенията ѝ с българската държава, към отделни нейни структури и личности.

Като цяло, в историческите изследвания на Тракийския въпрос не достига сравнителният подход – както по отношение на вътрешни за България процеси, така и в съпоставка със сходни проблеми, развиващи се в съседните на България страни и народи.

Своето изследване чакат и съвременните процеси в Тракия в контекста на регионалните междудържавни отношения, процесите на запазването на националната идентичност в глобализиращия се свят, мястото на тракийския въпрос в държавната политика.

По отношение на проучването на миналото има натрупан голям масив от информация, който също може да бъде погледнат „от друг ъгъл“. Така напр., бежанските организации в България, женските и младежките дружества, като форма на самоорганизация на хора, обединени от обща цел, са, ако използваме днешната терминология, неправителствени организации с идеална цел. Погледнато така, тяхното изграждане и активност придава и друга характеристика на обществото, в което са съществували и действали като негов коректив.

-Къде се съхраняват

най-много исторически документи и какво можем да научим от тях?

На първо място, в Централния държавен архив и в неговите регионални подразделения, а също така в Българския исторически архив на Народната библиотека и Научния архив на БАН. Това, което съхраняват там документи могат да разкрият в най-голяма степен е историята на институциите или поне институционалния поглед към процесите. Давам пример – един от най-богатите фондове в ЦДА е фондът на Българката екзархия. Той е пълен с доклади, статистики, прошения, училищни дневници и пр., които очертават историята на българското просветно и църковно дело в Тракия, Македония и т.н., но доколкото в тях присъстват личности, то това са фигурите на елита. Дори когато има писма от т. нар. обикновени хора, то те са отново и преимуществено във връзка с институциите. Личните фондове, съхранявани в тези архиви, обогатяват този „институционален“ поглед с присъствието на отделния човек, на неговите мисли и усещания, ако, разбира се, са запазени писма или дневници.

Тук ще отворя една скоба – съхраняването и обнарод-

ването на изворите са първият дълг на историците. Със средствата на съвременните технологии те могат да се дигитализират и така да станат достъпни за по-широк кръг читатели. В момента, напр., тече проект, наречен „Тракия във възрожденската периодика“, който ще систематизира информацията за Тракия в един от най-важните източници за историка – периодичният печат и ще открие нейното място в българския възрожденски процес.

С характер на документи са и някои издания отпреди 70-80 години, които днес са библиографска рядкост. Дигитализирането им (защото за преиздаване пари най-често няма) би решило проблема за тяхната достъпност.

- Как семейните истории и хроники могат да помогнат на историците за изясняване на историческите факти?

-Те дават човешкото лице на големите процеси, те са микро-ниво, до което, както казах по-горе, един институционален рапорт или статистика не достигат. Те насичат картината за миналото с емоции и цвят и помагат както на читателите, така и на изследователите да усетят по-остро „духа на времето“.

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО „ПОДЕМ“

В Плевен се приютяват бежанци от Лозенградско

ТОНИ ВАШКОВ

В Плевенския край първите новозаселници тракийци са 46 семейства бежанци от Одринска Тракия. Те идват от селата Докозюк (Деветмогилово) и Енеджие, намиращи се около Лозенград в Одринска Тракия. Прогонени от родните си места тези преселници се установяват в територия близо до Плевен и създават село Мъртвица, преименувано по-късно през 1935г в с.Подем. Двадесет и две години след създаването на селото и разгрома на Илинденско-Преображенското въстание в същото село Мъртвица се учредява Културно-благотворително дружество „Тракия“. Освен тогавашният кмет Димитър Георгиев, инициатори и учредители на дружеството

били Стойко Димитров, Димо Вълчев, Стоян Върсамов, Никола Стоянов, Тодор Сарафов, Яни Танев, Вълчо Недялков и Темелко Михайлов. Според установената практика от онова време и малкото запазени документални източници, дружеството е провеждало благотворителна и просветна дейност. Тракийците участват активно и в последвалите исторически събития в страната - войните за национално обединение и Първата световна война. Тракийското дружество в с. Подем е инициатора за създаването на духовните стълбове на всяко селище: читалище „Пробуда“, училищата „Св.Кирил и Методий“, „Отец Паисий“ и църквата в с.Подем. През Втората световна война има прекъсване на архива на органи-

зацията, но общественят живот на тракийците не е престава. Над 200 души се събират на срещата на Киновия род, многобройни са наследниците на Стоиловия, Сарафовия и Геврековия род.

През 2008г. родолюбиви българи, потомци на тракийските бежанци от Одринска Тракия от селата Докозюк (Деветмогилово) и Енеджия отново възродиха тракийското движение с основаването на Тракийското дружество „Подем“ със седалище гр. Плевен. До момента негови членове са над 100, като голяма част от тях са потомци на бежанците от Одринска Тракия. Сред членовете на Тракийското дружество гр.Плевен са изяви културни дейци като солиста от Северняшкия ансамбъл-

Плевен Димитър Димитров- носител на златния медал на Капитан Петко Войвода, народната певица Надка Томова, поетесата Валентина Атанасова, много лекари, учители, икономисти и журналисти. Дружеството развива и активна обществена дейност чрез организиране на концерти, литературни четения, организиране на родови срещи и честване на юбилейни годишнини на членовете на Тракийското дружество гр.Плевен.

През май 2012г. на общо събрание на Тракийското дружество „Подем“ гр. Плевен бе избран нов председател - Тони Вашков, потомък на Стоян Върсамов, бежанец от Одринска Тракия и един от основателите на Културно-благотворително дружество „Тракия“.

Печат на Тракийското дружество

Според председателя приоритетни за бъдещата дейност на дружеството ще са опазване и популяризиране на тракийското културно и историческо наследство, спазване и защита на човешките и имуществените права на тракийските бежанци и техните потомци.

Активна ще бъде дейността на дружеството за привличане на повече млади хора към каузата на Тракийското движение, като носител на националните идеи и общочовешки ценности – благотворителност, патриотизъм и единение на нацията.

Продължение от стр.4

По време на събора стотици от гостите подкрепиха и подписаха на СТДБ, с която се настоява Турция да реши най-последно въпросът с обезщетенията на българите, ако иска да стане член на ЕС. По този повод в словото си Кр. Преманов коментира:

„Патриотизмът ни задължава да изразим дълбоко съжаление срещу изфабрикувани „експерти“, които си позволяват да искат цензуриране на български класици, дръзват да посегнат

на национални светини като Ботев и Левски, и препоръчват корекции на българския фолклор. Патриотизмът ни задължава да не приемаме сервилността, с която народните избраници определяха така наречения „възродителен процес“ като етническо прочистване. Подобна дефиниция е неприемлива за членовете на Съюза на тракийските дружества в България, които са особено чувствителни по темата за трагедията на бежанците, но и непримирими към опи-

тите за пренебрегване на българските национални интереси. От тази трибуна, от името на тракийци и техните потомци искам отговорно да заявя, че България никога не е провеждала етническо прочистване и геноцид за разлика от други народи и държави. Дълбоко неуместно е да се хвърля кал върху образа на България, граден от поколения българи“, каза още председателят на СТДБ.

Съборът завърши с фолклорен концерт.

РЕКОРДЕН БРОЙ УЧАСТНИЦИ УВАЖИХА „БОГОРОДИЧНА СЪТЪПКА“

На събора в Старозагорските минерални бани се представиха близо 160 състава

РОСИЦА РАНЧЕВА

На 11 август под вековните дървета на курорта Старозагорски минерални бани се проведе седмото издание на най-многолюдното, най-пъстрото и най-българското събитие в културния календар на Стара Загора – Националният тракийски фолклорен събор „Богородична сътърпка“. Той е сред най-важните събития и в националния календар на СТДБ. Организиран е от СТДБ, Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора и Община Стара Загора.

Въпреки проливния дъжд над 3 500 участници от всички краища на България се събраха в сърцето на Средногорието, за да представят своя фолклор, вече позабравени занаяти и различни обреди, които народната памет все още помни.

Съборът „Богородична сътърпка“ е наречен на името на известната местност недалеч от курорта, където в скала има необичаен отпечатък. Вярва се, че той е оставен от съталото на Богородица. Затова там е издигнат и малък параклис. На считаното за свято място мнозина дойдоха и с надеждата да получат изцеление от лековитата вода, извираща във вдлъбнатината с форма на човешка сътърпка.

Сред официалните гости на събора беше председателят на СТДБ Красимир Преманов, председатели на тракийски дружества и тракийци от страната. По добра традиция домакините на събитието – кметският наместник на Старозагорските

бани инж. Станчо Станев благодари на участниците и гостите на събора. Поздрави към тях отправи и Петра Мечева, председател на Тракийско дружество „Одринска епопея“ – инициатор, вдъхновител и двигател на това уникално събитие.

Диана Атанасова – началник на отдел „Култура, туризъм и вероизповедания“ при Община Стара Загора даде старт на празника и пожела да му върви по вода.

Заради рекордния брой участници тази година се наложи да се вдигнат три сцени в парка – в центъра, край банята и под пощата.

За радост на организаторите в надпреварата се включиха повече от 118 индивидуални изпълнители и 158 колектива, които представиха народни песни, танци, обреди и обичаи от всички фолклорни области на България.

И мило, и драго стана на човек да гледа стотиците едновременно носии, да слуша песните и свирните, оцелели през столетията, за да стигнат до наши дни все така изумително звънки, мъдри и красиви; да се захласва по танцорите, които излъчват сила, хубост и гордост.

В продължение на 11 часа на трите сцени се случваше истинска магия, докато най-сетне дори дъждът се умори и слънцето слезе ниско, за да погледа и то изумителната „Сватба – свождане“ на Представителния ансамбъл за автентичен фолклор „Дълбоки“, „Пеперудата“ на състав „Традиция“ от с. Хад-

■ Сред гостите на събора бяха председателят на СТДБ Кр. Преманов, председатели на тракийски дружества, както и представители на общината в Ст. Загора

жидимитрово, „Седянка в с. Турия с героите на Чудомир“ на състав „Нашенка“ от с. Турия, „Въвеждане на момата в домашен труд“ на с. Кънчево и т.н.

Жури от изтъкнати певци, фолклористи и инструменталисти с председател проф. д-р Елена Кутева – директор и главен художествен ръководител на Академичния държавен ансамбъл за народни песни и танци „Филип Кутев“, отличиха призовете.

По единодушното мнение на трите жури, нивото на изпълнение тази година беше много високо. До познатите от години изпълнители се нарешиха обещаващи млади хора, което дава надежда, че българското народно творчество продължава да е все така живо.

През целия ден навсякъде се виждаха мокри, но щастливи и освободени хора. Едни бяха насядали върху моравите край месалите с пресни погачи и каквото Бог дал; други атакуваха кебапчийниците, трети разучаваха непознати песни, свирни и стъпки, четвърти се разхождаха по „Улицата на занаятите“,

която естествено преминаваше в панаир. Там имаше всичко и според джоба на всеки.

„Улица на занаятите“ бе организирана за първи път миналата година и се осъществява със съдействието на Занаятчийската камара. Няколко десетки занаятчици представиха майсторлъка и продукцията си на събора. В края на деня всеки от тях подари по един предмет на Кметство Старозагорски минерални бани за местния музей.

Под две тенти се беше разположил и третият по ред детски пленер, където малки и големи художници оставяха върху платната светът, какъвто изглежда през техните очи.

Под ръководството на Юлия Славова и Тошо Стефанов от Общински детски център деца на различни възрасти получиха възможност да рисуват това, което най-много ги впечатлява и вълнува.

След многочасова разгряваща битка на трите сцени накрая наградата на Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора получи Тракийско дружество „Капитан Петко Войвода“ – Варна. Наградата на „Зонта клуб“ – Стара Загора, отиде при танцов състав „Веселие“ в с. Стоил войвода, община Нова Загора. Наградата на Съюза на тракийските дружества в България замина с певческа група „Надежда Хвойнева“ в Асеновград. Евродепутатът Илиана Иванова пък обеща да посрещне в Брюксел младата гласовита певица Христина Веселинова от с. Подем, общ. Долна Митрополия, заедно с гъдулар и гайдар. Наградата на кмета на Стара Загора Живко Тодоров отиде при Ансамбъл „Гайдунница“ при Народно читалище „Пробуда - 1927“, с. Подем, общ. Долна Митрополия. Присъдени бяха и 30 плакета за най-високи постижения.

■ Надпреварата тази година беше особено ожесточена

■ Улицата на занаятите също имаше своите почитатели

■ Много млади участници дават надежда, че фолклорът живее

Решенията на “Петрова нива”

Дилемата била въстание сега или никога

ЯНКО КЕРЕМИДЧИЕВ

Конгресът на Петрова нива е открит на 28 юни по стар стил или 11 юли по нов в 2 ч след обед от Михаил Герджиков с кратко встъпително слово. Той прочел имената на всички присъстващи делегати, след което направил предложение да бъде избрано бюро за ръководене на заседанията в състав Васил Пасков, Велко Думев, Христо Силянов и Анастас Разбойников. „Председателят и другите членове - си спомня по-късно Анастас Разбойников- заеха местата си, а пред тях в дясно и в ляво бяха конгресистите. Никаква маса, никакъв стол или дори дъска. Всички бяха насядали на земята кой както може. На всекиго пушката и раницата бяха до него. Председателят предложи да се почете паметта на загиналия голям революционер и организатор Гоце Делчев със ставане на крака. Всички станаха прави. След туй каза кратко слово за значението на конгреса, за решенията в Солун и Смилево, за запазването в пълна тайна на всичко говорено и решено тук, посочи и санкции

срещу изневеря на устава на организацията.“

След тази встъпителна част конгресът пристъпил към своята делова работа, която се свеждала главно до следното: да се реши въпросът за въстанието, да се даде отчет за извършената до сега подготовка и за състоянието на въоръжените сили, както и да се набележат конкретни мерки във връзка с непосредствената организация и подготовка.

Първата точка от дневния ред включвала разисквания по въпроса дали да се вдигне въстание в Одринско или не. Той бил смятан за предрешен предвид наличието на взето в Солун решение, което по-късно било потвърдено на конгреса на Битолския революционен окръг в с. Смилево, но на Петрова нива била дадена възможност всеки делегат да изрази официално своето становище.

Пръв взел думата председателят на Мустафашанския революционен район Димитър Катерински. Той се обявил против вдигането на въстание в Одринско. Като основен аргумент посочил крайно не-

достатъчното въоръжение на населението и като цяло слабата му подготовка за въстание. Ето как той сам описва това: „Бях упълномощен да гласувам против решение за въстание през лятото на 1903 г. Изказах се против не само защото имах такъв мандат от организацията, но и защото лично бях убеден, че въстанието не е достатъчно подготвено и ще донесе разорение на тракийските българи и тяхното изгонване от родните места. Аз не бях против въобще въстание в Тракия. Бях само против това, което се готвеше да се предизвика през август 1903 г. защото според мен то не беше достатъчно подготвено, нито военно, нито политически, нито икономически“.

Всички останали делегати обаче се обявили решително за вдигане на въстание в Одринско. Особено силно настоявали за това Васил Пасков и Велко Думев, които направило поискали конгресът да потвърди взетото през януари в Солун решение за въстание. Всички войводи без изключение твърдо застанали на позицията за вдигане на въстание. Предста-

вителят на Малкотърновския революционен район Димо Янков изтъкнал, че и дума не може да става за отлагане на въстанието, тъй като почти цялото население в Странджанско вече било излязло в гората.

Михаил Герджиков описва по следния начин решението на проблема за вдигане на въстание: „Катерински се обявил против, защото всяко подобно събитие е катастрофално за населението. Аз му отговорих в смисъл, че ние, одринци сме пред дилемата да правим въстание сега или никога. Защото щом македонците въстанат сега, ще могат ли одринци да въстанат сами след две, три години, например? Всички намерихме опасенията на Катерински за основателни, ала пред дилемата за въстание сега или никога, предпочетохме да въстанем от братска солидарност и в помощ на македонците... Понеже Катерински заяви, че Свиленградско няма да участва, ако конгресът реши да дигне въстание, той бе отстранен в една колиба. Според мен Одринско морално беше подготвено за въстание, но не и материално. В него нямаше достатъчно оръжие“.

Успоредно с това били изтъкнати с основание и чисто морални съображения във

връзка с поетите от революционната организация ангажирани пред местното население, в следствие на което не било целесъобразно да се отлага въстанието в Одринска Тракия.

В изпълнение решенията на конгресите от Солун и Смилево, конгресът на Петрова нива решил: „Одринска Тракия да

вземе участие в предстоящото въстание“.

След решаването на този изключително важен проблем, конгресът пристъпил към разглеждане на следващата втора точка от дневния ред – извършената до сега подготовка на въстанието.

Публикуваме със съкращение

Жените помагат с каквото могат

Някои от тях се хвърлили в турския зандан заради това

В Илинденско-Преображенското въстание активно участие са взели и много жени. Според изследователката Виолета Галънска най-често те са междуселски и междуградски куриери, пренасят писма до четите и обратно, укриват оръжие, снабдяват четниците с храна както тези по селата, така и в планината. Някои от тях извършват истински подвиг, като приспират бдителността на аскера и дни наред изнасят пълни торби с храна извън селата и снабдяват народните борци с най-необходимото.

Голяма е заслугата на жените за масовизиране на движението. Вдъхновени са от мисълта, че като помагат на „комитету“, те ще помогнат „тъдява българско да стане“ и да заживеят свободен живот. Жените от Тракия също полагат клетва да служат вярно на общонародното дело. Те не се отказват даже и от караулната служба, а малките момичета според възможностите си: едно девойче успява да пренесе бележка до затворник и обратно под езика си.

Жените влягат в делата на организацията не само умение и воля, но и своята майчина любов. Когато войвода Лазар Маджаров се разболява в с. Велика, баба презвитера Анка Попстанимирова се грижи за него като майка. Когато Георги Кондолов е убит, жените са тези, които на Паспаловската могила погребват този пламенен революционер. Заслужава да се отбележи, че сред тракийските жени патриотки не е познат случай на предателство, припомня Виолета Галънска.

Сред най-известните имена на жени, включили се активно в борбата е Мария Тенишева от Лозенград, известна още като баба Тенишка. Тя е куриер, събира дрехи, цървули, навушца, аби, хранителни продукти,

тютюн и ги носи на четата. Използва местните празници, панаири, сватби, погребения, обикаля околните села, за да се срещне с четата и да предава писма и поръчения от четници и войводи. Вечер пере и кърпи дрехите им като истинска майка. Турската полиция залавя някой си Филип, който признава, че е нощувал в нейния дом и тя е хвърлена в затвора „Табахане“ заедно с Мария Гавазова от Лозенград и Катя Бегашка от Каракоч. Те са обвинени, че са помогнали да се прехвърлят нелегално в България застрашени от арестуване българи и техните семейства.

От жените в Бунархисар предана на делото е баба Руса Чорбаджиева. Преди Великден на 1900 г Гоце Делчев и Стоян Лазаров пристигат в Бунархисар и са настанени в къщата на баба Руска. Домът ѝ се превръща в клуб. Тук идват на съвещание революционни дейци. Това дава възможност на Гоце Делчев и Стоян Лазаров да опознаят местните хора и хода на делото в района. Минала вече 60 години, тази спокойна и здрава жена живее сама в къщата си до самите турски гробища, грижи се за внуците си, чийто баща е заточен. Особено ценна е тя след Керемидчиевата афера, когато помага на легални революционни дейци-учители, да съберат разпиляното и организацията да заработи наново с предани на народното дело хора.

Не малки заслуги има и Василка Шивачева. Вечно усмихната и бърлива, някои смятат, че е неподходяща за сериозна организационна работа. Зад тази бърливост и лековатост

■ Ушлинова е една от малкото жени, чиито фотографии са стигнали до нас

■ Ушлинова като ефрейтор в армията

обаче се крие твърд и решителен характер. Даже бърливостта ѝ помага да прикрие четата, настанена в къщата ѝ, която служи за етапна спирка. В нея нощува и Михаил Герджиков на път от Урум Беглия в една дъждовна и кална нощ, за да се срещне с ръководителя на движението в града.

В историята на Илинденско-Преображенското въстание е записано и името на Донка Ушлинова, наричана още Комитката. Тя е единствената или поне една от малкото жени революционерки, за които в архивите се пазят фотографии. Тя става четник на Вътрешната македоно-одринска революционна организация. Комитката е родена в западномакедонското българско село Смилево, родното място на Даме Груев. Омъжва се на 15-годишна възраст за Ставри Ушлинов от село Лера, Битолско. Докато мъжът е на гурбет, започва да я задира един турчин, когото тя убива с помощта на етервата си Сребра Апостола през август 1902 го-

дина и го заравя в гробището. След това двете бягат в гората, където намират четата на ресенския войвода Славейко Арсов, който им дава четнически униформи. Така Ушлинова се включва в борбата на Вътрешната македоно-одринска революционна организация срещу османското господство в Македония. През Илинденско-Преображенското въстание участва в близо 20 сражения в Битолския революционен окръг край селата Лева река, Смилево и Златари.

След въстанието се прехвърля в България през Сърбия, като се установява във Варна и започва да следва там. Пак там се събира със съпруга си. През балканските войни Донка Ушлинова заедно с мъжа си Ставри са доброволци във Втора рота на Осма костурска дружина на Македоно-одринското опълчение. За проявен героизъм е произведена в чин ефрейтор и награждана с два ордена: „За храброст“ - четвърта и трета степен.

В ИЗТОЧНИ РОДОПИ ПРИБРАХА

Новото тракийско злато

В Кърджалийско ожънаха лимеца, наричан още „новото тракийско злато“. Така се казва и българо-холандският проект, който цели да подмени тютюна с това забравено растение, да развие биоземеделнието в региона, да възстанови околната среда и да положи основите на екотуризма тук. Лимецът е сред първите и най-древните житни растения, които човечеството е включило в своето меню. Зърна див лимец са открити в разкопки на селища от епипалеолита в регион на Близкия изток, известен като Плодородния полумесец. Смята се, че за пръв път лимецът е култивиран около 7500 г. пр. Хр. в периода на т. нар. Догрънчарски неолит. През Бронзовата епоха отглеждането му постепенно е намаляло за сметка на други култури, за да се сведе до днешното му състояние на полузабравено растение, почти без стопанско значение, отглеждано като регионален вид в Мароко, Турция, страните от бивша Югославия и някои планински райони на Франция. Доскоро по тези места той се е използвал главно за производство на булгур и като фураж за селскостопанските животни.

Лимецът притежава поне две основни предимства пред съвременните сортове пшеница расте на места, където тя не може да

вирее и съдържа протеин, който е нетоксичен за страдащите от целиакия. Той е издръжливост растение и може да оцелява и да се развива дори върху много бедни почви. Видът и подредбата на гените в клетките му е останал непроменен за векове. Известно е, че съвременните пшеници се отглеждат лесно и дават големи добиви в резултат на провеждана с години селекция на сортовете. За съжаление този процес е свързан и със загуба на част от полезните качества на храната. Ето защо лимецът

е толкова ценен хранителните качества на неговите зърна са останали непроменени от векове. Така че освен за болните от целиакия той е превъзходна храна и за здравите хора.

В село Лимец, Крумовградско, ожънаха тези дни първия си декар с лимец. Началникът на общинската служба по земеделие в Крумовград Димитър Мирчев, който е родом от Лимец, го е засял през март. За първата си нива е взел семена от своя приятел Петко Ангелов, най-големият производител на

лимец от село Рабово, Стамболовско.

Жътвата в Лимец също бе като едно време – жени, облечени в народни носии, жънаха със сърпове, което е и туристическа атракция. Димитър Мирчев очаква около 100 кг добив от декара. Догодина обаче планира да засее пет декара. Много от неговите съселяни вече проявяват интерес към лимеца. Като изключително полезна храна вероятно ще намира все повече почитатели и все по-голям пазар.

В БУРГАС НАБИРАТ МЛАДИ ДОБРОВОЛЦИ

От първи август на територията на Бургаска област започна младежки проект „Млад екодоброволец“. Негов ръководител е Тодор Ангелов – експерт по младежки дейности и екология и председател на Тракийско младежко дружество – Бургас. Проектът ще се опита да привлече младежи между 16 и 29 г. от Бургас, Айтос, Българово, Средец и др. и да популяризира сред тях идеята да се дава доброволен труд в обществено-полезни инициативи. Сред целите му са създаване на навици и отговорно поведение у младежи-

те за опазване на околната среда, а също така активизирането на различните неправителствени организации, образователни и обществени структури към доброволния труд. „Млад екодоброволец“ се реализира от СНЦ „Младежки информационен център“ с финансовата подкрепа на Национален център „Европейски младежки програми и инициативи“ по линия на „Национална програма за младежта“ 2011 – 2015. Проектът е с продължителност шест месеца и ще приключи на 31.01.2013 г.

Венци пред паметника на Хайдушки поляни

На 05.08.2012г. на Хайдушки поляни пред паметника на преобращенци се състоя тържествената част от честването на Илинденско-Преображенското въстание и 100 години от Освобождението на Родопите. Присъстваха първият зам. аташе на руското посолство-полк.Александър Логинов и неговият заместник Олег Латинин, които в знак на почит поднесоха кошница с цветя. От Община Смолян уважиха тържеството г-н Копчев-секретар на общината, Мария Бебелекова-гл. експерт в отдел „Култура“. Сред гостите бе и полк. Борис Раков-председател на Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва-Смолян, потомците на Пею Шишманов-внучката Светлина, правнучката-Билияна и праправнучката

Магдалена, Михаил Бъгов-внук на МихаилТашев Бъгов-деен куриер на революционното движение в Карлуково/Славеино/, доц Георги Митринов, Таня Чинкова, Марияна Парцунова-потомци на известни карлуковски родове. С едноминутно мълчание и падане на колене се засвидетелства преклонението пред подвига на преобращенци. Слово произнесе доц. д-р Христо Гиневски. След това бяха поднесени венци от Община Смолян, НЧ“Съгласие-1883“, Кметско наместничество-Славеино, ДГС-Славеино. Присъстващите се отпразвиха към параклиса, от двете страни на който са гробовете на Пею и Колю Шишманови, където продължиха разговорите за славните исторически събития и участниците в тях.

Продължаваме подписката в защита на тракийските интереси

Съюзът на тракийските дружества продължава да събира подписи в защита правата на тракийските бежанци и техните наследници. Подписката ще бъде внесена в Европейския парламент от 21 май 2008 г. С подписите си тракийци ще станат и зад поправката в доклада на Комисията по външна политика от 1 март 2012 г., предложена от българските евродепутати Кристиан Вигенин и Евгени Кирилов. С нея отново се призовава Турция да положи повече усилия, за да премахне неразрешените въпроси със своите съседи, в това число и неизпълнените международни ангажименти. Поправката всъщност визира допълнителния протокол към Ангорския договор от 1925 г. с който Турция се задължава да изплати компенсации на българските бежанци от Източна Тракия.

тракийските дружества, както и към всички патристично настроени българи да подкрепят с подписите си Резолюцията на Европейския парламент от 21 май 2008 г. С подписите си тракийци ще станат и зад поправката в доклада на Комисията по външна политика от 1 март 2012 г., предложена от българските евродепутати Кристиан Вигенин и Евгени Кирилов. С нея отново се призовава Турция да положи повече усилия, за да премахне неразрешените въпроси със своите съседи, в това число и неизпълнените международни ангажименти. Поправката всъщност визира допълнителния протокол към Ангорския договор от 1925 г. с който Турция се задължава да изплати компенсации на българските бежанци от Източна Тракия.

Нашата поща

Търся корените си

По предложение на Божана Богданова в. „Тракия“ открива нова рубрика, която се надяваме да помогне на тракийци, все още издирващи свои роднини. Тя ще е от полза и за онези наши читатели, които са решени да правят родови хроники. Във всеки брой ще публикуваме имената и адресите на хората, които искат да намерят свои близки, загубени по пътищата на нерадостната съдба на бежанците. Който знае нещо за тях може да се обади на посочения телефон или в редакцията.

йотов, от с. Чопкьой, Узункюприска кааза, Одринска Тракия.

Заселил се през 1926 г. в с. Маломир, Ямболско, наричан още по фирма Шаронския джипс

Анка Иванова Атанасова от гр. Свиленград, моб. тел. 0885860184, издирва потомци от рода на бежанците Калин и Александра Широлеви от с. Ейлягюню (Гюнюв), Кешанска кааза, Одринска Тракия

Стоян Господинов Катевски от гр. Сливен тел. 044/635842, издирва потомци от рода на бежанеца Чорбаджи Минчо от с. Търново, Узункюприска кааза, Одринска Тракия

Генка Симеонова Нещелчева от гр. Ямбол, моб. тел. 0895708573, издирва потомци от рода на бежанеца Петър Костадинов Пана-

АБОНАМЕНТЪТ ПРОДЪЛЖАВА

Вестник „Тракия“ е гласът на тракийските българи. Вие може да помогнете този глас да се чува по-ясно. Абонаментът за 3 месеца е само 2.40 лв., а за половин година- 4.80 лв. Всеки може да си го позволи. Абонаментът става в дружествата, в редакцията или в най-близкия пощенски клон.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: ИПК „Родина“

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Централното ръководство

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Никола Инджов и Тодор Коруев; Главен редактор: Соня АНГЕЛОВА;
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056/86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ - 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076/60 13 67; Бойка БОРАДЖИЕВА (Пловдив) - 032/67 35 18; Димитринка СМОЛЕВА (София) - 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038/632 060; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054/86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046/66 35 40

Изращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

ДИМИТЪР ШАЛАПАТОВ

Софлу става кааза през 1886 г. Към територията ѝ е придадена и Ипсалската нахия, която е от левия бряг на р. Марица. На отсрещния бряг, точно срещу Софлу, се е намирало единственото българско село от тази нахия – Кадъкьой. В Софлийска околия българските християнски селища са били Софлу със 600 къщи, Голям Дервент – 500, Каяджик – 150, Кутруджа – 100, Малък Дервент – 220, Мерхамли – 120, Теке – 105, Тахтаджик – 60, Пишманкьой – 230, Янурен – 120 и Кадъкьой – също 120 къщи.

И тук като в Димотишко, има от така наречените парапанковски села: Пашмакчи, Каваджик, Карабунар-Дервент и Чамкьой. Последното село в статистиката на цариградския френски вестник „Куриере Д'Ориан“ през 1878 г. се посочва като 100% българско. В книгата на проф. Милетич „Разорението на тракийските българи през 1913 г.“ срещаме изрази като „гръцкия поп от Чамкьой“ или „четирима гърци от Чамкьой“. И тук ще кажа, че околното българско население е смятало тези от своите братя, които се гърчят и не признават българската църква, за гърци. Причини за гъркоманството е най-вероятно икономическата зависимост на селото от манастира край Чамкьой, който бил в подчинение на цариградската Патриаршия.

За първи път бях в Дадия през 1998 г. След това съм ходил още няколко пъти, в това число и с Ансамбъла за народни песни и танци „Китна Тракия“ на хасковското тракийско дружество. На концертите присъстваше цялото село, като на първия ред бяха кметът и селският свещеник. Направи ми впечатление, че там хората играеха много добре българските хора. Имаха желание да си набавят български носии. Към този момент не знаех за българския им произход. Ръководителят на ансамбъла Трендафил Димитров предположи, че тук, на Балканиите, сме си много близки и затова танците ни си приличат. Оказа се, че е бил много прав.

По-късно, в разговор с жителите на селото, при мои намеци, че техният произход е български, те не отрекоха това мое твърдение. Въпреки, че по обясними причини тези хора са загубили връзката си с българското, повечето не говорят и езика ни, но доста от тях изпращат деца-

■ Манастирът „Св. Богородица“ край Карабунар

СОФЛУ, ПЪТУВАНЕ

В миналото

■ Град Софлу днес

та си да учат в България. Много студенти идват в България именно от Софлу, Димотика,

Орестиада, Дедеагач, Гюмюрджина. Многократно съм се срещал с такива, завършили в България. Срещал съм се и с техни родители, които на слаб български, но без гръцко звучене с гордост ми казват, че децата им са завършили в България, а някои са им довели от там снахи или зетъове.

През 2004 г., с актьора Васил Михайлов и председателя на СГДБ Костадин Карамитрев, посетихме Мароня - селището, свързано исторически с Капитан Петко Войвода. Седнахме

в заведението под вековните чинари на площада. Когато поискахме да си платим сметката се оказа, че тя е платена. Един от местните жители, чул българската реч, я платил. Стана ясно, че снаха му е българка, доведена от сина му, завършил образованието си в Пловдив. След това този човек настоя да отидем на гости в дома му. Знаем, че в Мароня е имало доста българи. Явно не всички са забравили българския си произход.

Самият Софлу е разположен на десния бряг на река Марица,

В някогашните български селища в Софлийска околия днес никой не говори български

на 30 км. след Димотика. Развитието си като град дължи на построяването на ж.п. линията Одрин – Дедеагач и въздигането му за околийски център в 1885 г. Тогава започнали да се заселват и гърци от Родосто и островите, които с помощта на силната гръцка Димотишка епархия помогнали да приобщиат в лоното на гърцизма местното българско население.

През средните векове на това място е съществувало село Софис, което при падането под турска власт е изчезнало. Дьола Брокер в 1433 г. е минал през мястото му и не го споменава. Доста по-късно се появява Софлу като българско селище, заселено от околните български села Голям и Малък Дервент, Каяджик, Башклисе, Янорен. До 1878 г. цариградският френски вестник „Куриере Д'Ориан“ дава статистика, според която в Софлу българите са 1600 души, а гърците 3000 души, но и то-

гава на „гърците“ носят им е била българска, а езикът им бил смесица от български и гръцки думи. Видният „гръцки род“ Калпакли бил от Копривщица, а друг виден род Българгьолю - от Пазарджик.

Процесът на погърчване бил постепенен. Идвали поединично търговци, духовници, учители, които провеждали политиката на постепенна гърцизация на населението. До 1912 г. всички гръцки семейства в града са помнели своя български произход. Езикът им е бил типично парапанковски, но са били запазени български народни обичаи. Гръцкият език се е наложил главно от средата на XIX век. До 1885 г. Софлу е бил административно подчинен на град Димотика, а и в духовно отношение на гръцкия владика в Димотика. Тогава е въздигнат за каазийски (околийски) център, същевременно става седалище на епископ – наместник на димотишкия владика с влияние в градската администрация. Тогава се дава нов тласък на погърчването на местните българи, особено след като част от по-будните се изселват в България след Освободителната война.

Църквите в Софлу са две. „Св. Атанас“ е строена през 1840 г. и „Св. Георги“, строена през 1916 г. по време на българската административна власт. До 1912 г. Софлу, въпреки българския си произход, е минавал за най-фанатичното гръцко средище, с гръцки лекари, аптекари, адвокати, всички атински възпитаници. Имало е гавра с тези, които са показвали българския си произход – сваляли са калпаците на тези, които ходели с тях, ставали са и убийства заради съпричастност към българщината.

През 1912 г., на 19 октомври, войводата Руси Славов напада Софлу и го освобождава от турците, като по този начин спасява голяма част от местните първенци и града от разорение. През 1913 г. по-фанатизирани гъркомани бягат в пределите на Гърция, а тези, които остават, започват да се възвръщат към българските си корени.

През 1919 г., когато Западна Тракия е обявена за „Междусъюзническа“, гърците започват отново да се завръщат, като гръцкото правителство докарва и нови заселници. Тогава старата църква „Св. Атанас“ е дадена на българите, а новата „Св. Георги“ – на гърците. При преброяването през 1920 г., извършено от френските окупационни сили, град Софлу е имал 3110 българи и 3680 гърци.

Бежанците от Софлу в България са заселени в Ивайловград, Свиленград и селата в тези околии, в Харманли, Карнобат и околията му, Ямбол и околията му.

Използвани са и снимки, направени от наследници на бежанци от тези места по време на пътуването „По обратния път на дедите“

■ Музеят пази българския бит на жителите

